

Numerul 33

Oradea-mare 14/27 august 1905.

Anul XLI

Apare duminica. Abonamentul pe an 16 cor., pe $\frac{1}{2}$, de an 8, pe 3 luni 4. Pentru România pe an 20 lei

Irotei Dumbrevă.

(Urmare.)

Pe loc mi-am adus aminte de Irotei și am fugit repede la poartă. Eră el. Cât de mult s'a schimbat omul acesta în cinci ani de zile! Obrajii i s'au lungit și ochii i s'au cufundat în orbite, eră galben ca o statuie de ceară. Avea o barbă mică și ascuțită, blondă, mustețele-i erau mari, dar nu dese. Pe cap purtă o pălărie civilă verde, iar reverenda abia c'o palmă-i trecea de genunchi.

În cel dintiu moment al revederii, am simțit cum reinvie în sufletul meu toată dragostea ce o nutriam odată acestui ortac al copilăriei mele.

Fără să grăim vre-un cuvânt, ne-am aruncat unul în brațele celuilalt și am vărsat lacrimi de bucuria revederii.

— Tu, dragă Iosife, ai venit!

— Nu mai sunt Iosif acum, Fteodore, de aci încolo-s Irotei.

— Las' c'om vedea noi. Acuma vino la mine în odaie.

Cum am ajuns în casă s'a trântit pe pat, eră obosit tare de drum. Apoi s'a îndreptat spre mine, care eram cu pălăria în mână:

— Vrei doar să ieși afară?

— Da, vreau să 'nștiințez pe starețul că am un oaspe.

— Nu te duce, îmi replică el, stai, șezi aici lângă mine să-ți desvălesc mai intiu inima, apoi du-te!

— Tie, Iosife, mai bine ți-ar prinde o leacă de somn. Odihnește-te acum, apoi îmi vei spune tot ce ai pe suflet.

Irotei a sărit de-adreptul în picioare.

— N'am trebuință de odihnă, is voinic, nu me vezi? Sezi de m'ascultă, că nu pot înăbuși focul ce me arde. — Și cu aceste își lăsă capul pe pieptul

meu. L-am așezat din nou pe pat și m'am pus lângă el.

— Sunt trei ani, începù Irotei, de când n'ai auzit nimic de mine și vai, prin multe am trecut de atunci! Acuma știi de unde vin?

— De unde?

— Din pușcărie. Vezi, am ajuns și în pușcărie!

— Tu în pușcărie? Cum?

— Las că le vine rândul la toate! Apoi continuă: „Îți aduci aminte în ce stare me aflam când ți-am scris ultima scrisoare? Nu-ți vei aduce aminte, n'am fost vrednic să te mai cugeți și la mine. Eu m'am gândit la tine mult și plângeam de câte ori îți cetiam scrisorile.”

— Și de ce nu mi-ai scris? l-am intrerupt eu.

— Nu mai aveam curaj, eram mort de jumătate, cum is bunăoară și azi. Ei bine, doue luni de la ultima mea scrisoare am dus o viață de tot extraordinară.

Nu eram vesel nici odată, dar nici trist. Nu rideam, nu plângeam, părea că s'a stins din mine ori ce sentiment, ba pot zice că nici nu me cugetam la nimic în aste doue luni, nici chiar la Aurelia. Îmi împliniam mașinalicește datoriile, încât superiorii credeau că mi-am îndreptat spre bine viața neregulată de pân' aci. Așă au trecut doue luni de zile, în cari se cuprinde întreg postul Paștilor și doue săptămâni de după Paști și în acest timp n'am văzut pe Aurelia de loc și nici nu umblam anume s'o văd. Când îmi reamintiau alții numele ei, nu făceam alta decât strimbam din umeri, tremuram un pic din picioare și treceam mai departe.

În sfârșit a sosit duminica Mironosițelor muierii. M'am sculat des de dimineață, căci erau și Armindenii în ziua aceea, iar la Armindenii chiar și aceia cari n'au alt rol în societate decât că mănăcă, dorm, beau și fumează, chiar și aceia se scoală de dimineață.

Am coborît în curtea plină de castani și melini înfloriți, am respirat aierul dulce al dimineții de primăvară și am ascultat cântecul plin de veselie al paserilor.

Cât de frumoasă eră verdeața și florile și cât de dumnezeesc mirosul lor ! Frate, dacă nu crezi în Dzeu, du-te într'o dimineață de primăvară la codru și vei vedea cum arbori și tufe și ierburi și flori, cari nu au suflare în gura lor, laudă pe cel ce le-a zidit pe ele.

Mi-am adus aminte de psalmul de laudă ce zilnic îl rostim în biserică :

„Lăudați pe Domnul din ceruri, lăudați-l pe el întru cei de sus. Să laude numele Domnului : lemnele cele roditoare și toți chedrii. Fiarele și toate animalele cele ce se târăiesc și paserile cele sburătoare“.

Și până ce rostiam în minte-mi întreg psalmul acesta, am început a lăcrămă și mi-am acoperit fața cu mâinile. Îmi eră groază să mai privesc po-doabele naturii.

Eu, omul înzestrat cu minte și înțelegere, de ce nu-s în stare să dau laudă Celui ce dintru neființă întru ființă m'a zidit ?

O, Doamne, cât ești de mare și sfânt !

„Cât s'au mărit lucrurile tale, Doamne ; toate întru înțelepciune le-ai făcut, umplutu-s'a pământul de zidirea ta. Toate dela tine asteaptă să le dai lor hrană la bună vreme, dându-le tu vor adună, deschizând mâna ta toate se vor umplea de bunătate.

Iar eu lipsit sunt și sărac, Dzeule ajută-mi. Cât s'au înmulțit cei ce me necăjesc, mulți se scoală asupra mea. Iar tu Doamne, sprijinitorul meu ești, gloria mea și cel ce înalți capul meu. Eu m'am culcat și am adormit, deșteptatu-m'am că Domnul me va sprijini“.

A resărit soarele. Tu, frate, n'ai nici idee, un resărit de soare cât de mult poate schimbă sufletul unui om chinuit cum eram eu.

„Mărturisiți-ve Domnului că e bun,

„Celui ce a făcut luminători mari,

„Soarelui spre stăpânirea zilei,

„Luna și stelele spre stăpânirea nopții. Aleluia, aleluia, aleluia !“

Cine este „Domnul“ care a făcut aceste toate ? E Domnul care a scos pe Israel din Egipt și l-a povățuit prin pustie și i-a zis : Auzi, Izraile, Domnul Dzeul teu Domn unul este !

M'am tăvălit pe o bancă și am plâns ca un copil. Din când în când îmi ridicam privirile înspre soare și lacrămele mele căpătau un auriu strălucitor și dumnezeesc.

Când au bătut cinci ceasuri, m'am suit iar în dormitor și am început a me găta de biserică.

„Stropime-ve-i cu isop și me voi curăți, spăla-me-ve-i și mai vărtos decât zăpada me voi albă.“

M'am spălat bine, mi-am curățit hainele și ghețele ; nici odată nu m'am curățit ca atunci. Când am apărut înaintea colegilor, ziceau că-s ca o păpușe.

În ziua aceea eră sfințire de popi, de aceea servia însuș mitropolitul cu mare asistență de preoți și clerici. Eu am fost rânduit la Apostol, la cârja arhierescă și la cruce. Se înțelege, m'am bucurat mult de asta.

În marea zi a Armindenilor, în această serbă-

toare a celor ce asudă muncind, e adevărată fericire să slugești și tu Aceluia ce singur resplătește cu dreptate munca robilor sei.

Nu mai fac vorbă multă, destul atâta, frate, că pe când purtam greaua cruce prin mijlocul bisericii, când corul intonă cel mai sublim cântec al „Împăratului cerurilor“, nu știu ce m'a făcut să me uit în laturi și — am văzut pe Aurelia. Eră frumoasă cum nici odată nu mi-am putut-o închipui, în haina ei albă ca crinul părea un serafim, nimic nu eră omenesc, eră dumnezeesc tot ce eră într'ansa. Nici ochii ei par^o că nu mai aveau focul acela diabolic de altă dată, ci blândeța dumnezeiască a ochilor îngerești. Ce să faci ? Eram într'un moment extraordinar de estaz. Să nu te miri deci dacă am fost capabil să ridic un vierme — dar ce zic vierme ? — o massă de putregai la înălțimea Dumnezeirii.

O, Aurelie, cât ești de frumoasă !

Dacă am ajuns în altar, — iartă-me frate, ca și Dzeu să me ierte — mi-am luat o poziție din care să pot vedea pe Aurelia ; m'am pus în dreptul tabernacului, acolo unde se păstrează trupul cel mai sfânt al mielului lui Dzeu — și — n'am simțit fiori trecându-mi prin vine, n'am simțit muștrări de conștiință.

Cât de frumoasă eră și cât de bine-i ședea cartea de rugăciuni ce o ținea în mâni !

O, Aurelie, te iubesc ; blăstămat minutul în care nu te-oi iubi !

Când am suit cu apostolul pe amvon, așa-mi tremurau mâinile de am scăpat cartea pe treptele amvonului.

Am înverzit și îngălbenit — cel puțin așa spun cei ce m'au văzut. Pe urmă am făcut ce am făcut de am cetit întreagă *pericopa* zilii. Când am gătat așa eram de slab, picioarele mi se îndoiau și de abia m'am putut târi până la altar. Aici toți mișeau din capete și se uitau la mine ca la o minune, așa încât la urma urmelor am băgat și eu de seamă că n'o să se sfârșească bine lucrurile. De aceea am chemat la o parte pe un cleric, ce din întâmplare se află în altar, m'am desbrăcat de haina bisericească și l-am îmbrăcat pe el ; apoi — am aruncat o scurtă și lacomă privire în spre Aurelia și — am șters-o afară prin ușa paraclisului.

Ajuns la aier nu știam ce să mai fac, am urcat și am coborît treptele seminarului cel puțin de douezeci de ori după olaltă și încunjuram de nenumărate ori curtea și grădina și în toată astă vreme nu gândiam altceva decât : Vai, cât e de frumoasă Aurelia !

Vezi, ziua aceea a făcut multă schimbare în mine. Amorul din vremea de mai nainte a fost mica toată pe lângă focul ce a început acum a me mistui.

De aci încolo iar ieșiam zilnic în fereastă și o vedeam de multe ori, dar nici odată nu-ș mai îndreptă privirile în spre mine. Trecea nepăsătoare înainte ca și când nici n'ar fi în seminarul acela o inimă...

(Va urmă.)

Teodor Lazar.

H e a s ă.

*Drăguță, ești a mea de-acum,
Și eu-s al teu, să știi.
De doru-ți cât am suferit,
Tu nici nu-ți poți gândi.
Și numai doru-ți m'a ferit,
De n'am ajuns sub glee.*

*Scăpat-am teafăr, cum me vezi,
Cu spada ruptă 'n mâni.
O, Doamne, câte-am îndurat
Treceți de săptămâni —
Și barem de-aș fi scris în sat :
De nu viu azi, viu mâni.*

*Me chinuia doru de tîni
Și gându, c'o să mor.
De moarte par' că nu-mi păsă,
Dar me sfârșiam de dor,
Căci me temeam, că te-a luă
Din sat vr'un alt fiior.*

*Un freamăt ca 'n povești porni
Prin frunzele de tei —
Și dalbe flori se scuturau
Pe capu lui și-al ei,
Iar sus pe deal se sbequiau
Potop de mielusei.*

Dionisie Stoiea.

De prin vremuri.

I

O țara mea ! Mare ai fost odinioară când soarele
ofericii te încălzia cu razele lui blânde. Mare
ai fost atunci când vântul sperării suflă îmbărbătând
pe fiii tei să meargă înainte pe calea cea dreaptă.

Din sinul teu mănos, din pământul teu rodnic
au resărit atâtea suflete mari. Scânteia iubirii de
neam și de moșie eră aprinsă într'ânșii ; privirile lor
erau senine și cugetele lor curate. Dacă furtuna cea
rea și năprasnică se aruncă asupra capetelor lor, ei
știeau s'o înfrunte și s'o alunge departe.

Par' că și acum s'aud zgomotele armelor, pă-
durile și acum par' că șueră de vânt — de vântul
aducător de știri grele. Șipotele și păraele pornesc
a curge nebune ; nouri îngrămădesc țaria, pe munți
trăsnește și tună, iar Dunărea, Prutul și Siretul ies
din mățile lor răzvrătite. Morții se scoală din mor-
mintele lor vătându-se de suferințe, iar Duhul iadu-
lui — Satana cu ochii de foc — iese la miezul
noptii pe risipitele ziduri ale cetății Neamțului.

Iată Ștefan ! Pe-un cal aspumat și ager, cu
spada în mână el chiamă pe moșnenii din fundul
munților. Țara e în primejdie ! Turcii și Tătarii se
năpustesc asupra pământului strămoșesc ! Cornul
sună. Zgomotele se întetesc. Plâng mumele după
fiii lor, plâng fecioarele după scumpii inimii lor,
frații plâng după frați !

Numai bătrânii uitați de vreme, plâng liniștiți
și senini îmbărbătând cu înțelepte cuvinte. Deodată,

pe zarea dealului, la vechea bisericuță de lemn,
prind a sună clopotele.

Toți ingenunchie... Feciorii pleacă... Iar bă-
trânii o iau spre biserică să se roage Dreptului Stă-
pân al Lumii...

Toate se liniștesc... Satul a ramas pustiu...
Clopotul se oprește din glasul lui jalnic și rar...
Luna se ridică roșie pe cer...

II

Și a trecut multă vreme... Mamele nu mai
știeau nimic de feciori, fecioarele de iubiții lor ; nu-
mai bătrânii liniștiți așteptau...

Ce pustiu eră satul ! Fumul se rădică în sus
din hornurile sărace, plugul și sapa stăteau ruginite
în tindă ; grăul se scutură pe câmp ? Unde erau
flăcăii să-și stringă pânea de iarnă ?...

III

Într'o zi de toamnă târzie, prin amurgitul serii,
de departe se vedeau venind niște oameni...

Pe zarea aprinsă luna ieșea mai roșie și mai
gânditoare decât altădată, ca plină de sângele lup-
telor aprige... Din câți au plecat, se 'ntorceau vre-o
cinci...

Cu cât se apropiau de sat, pieptul lor se um-
flă de bucurie, dar fața li eră plină de lacrimi.

Ce vor spune acum aceluia care-i așteaptă ?
Ce vor spune de tovarășii morți pe pământ păgâ-
nesc, îngropați într'un mormânt larg... larg... sub
o singură cruce ?...

Toceai atunci la bisericuța din deal sună clo-
potul tot așa de jalnic și rar, ca și atunci când au
plecat... Eră slujba de vecernii... Și oamenii mer-
geau înainte prin întunerecul ce se lăsă mai adânc
din ce în ce... Luna se ascunsese în nori...

— „Deschide-ți, deschide-ți, suntem noi, atâția
am ramas, dar păgânul e înfrânt !... Și toți băteau
la porțile incuiate.

Vestea se lăți în tot satul... Toți s'au grăbit
să vină la casa preotului unde veniră și flăcăii din
luptă.

Mumele își sfășiau părul, fetele plâneau pe
logodnicii morți... Cănele urlă în curte, îngrozitor.
Și în valma asta, un bătrân sprijinit de cărja-i de
corn, deodată se scoală în picioare și după ce-și ri-
dică stufoasele lui sprâncene, prinde a grăi în mij-
locul tăcerii ce se făcuse : „O ! suflete neștiutoare !
Au nu vedeți oare că așa a fost voința Celui de
Sus ? Nu cârtiți în potrița lui ci ziceți-i :

— Fii, Dumnezeuule, binecuvântat ! Tu ne-ai
scăpat de mare primejdie... Ia-ne în sfânta ta pază !
Fie numele teu binecuvântat !“

Alexandru A. Naum.

Amorul e o pasiune care nu se supune la nimic
și cărui, din contră, toate lucrurile i se supun.

Marie H.

*

O, între câți de puțini ar rămânea prietinia,
dacă ar cunoaște unul intențiunile altuia în întreaga
lor estensiune.

Lichtenberg.

*

G o n d o l a.

*În mezul de noapte,
Gondola ușoară
În liniște sboară,
Purtată de soarte...*

*Vioara se 'nstrună...
Se leagănă unda,
Iar marea rotunda
E albă de lună.*

*Pe țărături pescarii;
Ascultă în taină...
În lungă lor haină
Par frați cu scripoarii.*

*Din brațele Sorții
Sirenele 'n șoapte,
Îi cântă pe noapte
Vigilului Morții.*

*Pe bolta recită
O lume de stele,
Ascultă și ele
Cântarea vrăjită.*

*O sfântă suflare
De voce senină,
Prin liniștea lină
Aleargă pe mare:*

*Îneacă-te lume
În valuri de sânge,
Când ochiu-mi va plânge
Viața-mi din spume.*

*„Sub undele line
„Trăt-voi ferice,
Măicuța n'o zice“.
„Că ce fac nu-i bine!“*

*Vai! marea se crapă,
Vârtejul resună...
D'asupra s'adună
Movilă de apă!...*

*Spre 'ntinsele maluri
Gondola ușoară
În liniște sboară,
Mănată de valuri!*

I. Nițescu.

Steaua Orientului.

Roman istoric.

(Urmare.)

XIII

O clipă de fericire în ceasul morții.

Pe drumul ce duce dela Feleac către Cluj, coboriă o sanie trasă de un cal.

Eră amurg de seară și ger de crepau copacii. La poala unui pripor bătrânul vizitiu își oprî calul, se dete jos din sanie și suflă de câteva ori în pumni să-și desmortească degetele înghețate de jumătate.

— Vom sosi chiar la timpul cel mai potrivit — zise el doamnei ce ședea în jelul dinapoi — stradele cetății vor fi deșerte, pe acest ger nimeni n'are voe să pribejească prin zăpadă și gheață. Vom intră în cetate sub scutul nopții.

El învărti după aceea cu grije țoalele pe picioarele doamnei, se duse la cal și-l trase de câteva ori strașnic de urechi. Murgul își scutură coama, sunând în depărtare clopoțelele ce-i atârnav din grumaz.

Clujul zăcea tăcut în vale, îngropat în zăpadă și bură.

Un nor de ceață plutiă deasupra cetății, în care una câte una prinseră a se ivi stele sclipitoare. Numărul luminilor din clipă 'n clipă tot creștea, până când în sfârșit straveziul lințoi de bură părea că e stropit cu schinte sclipitoare.

Bătrânul se sui acum în sanie și-și porni calul, care începea deja a zgriburi de frig.

Peste un jumătate de ceas sania trecu pe dinaintea bastilionului așa numit „szabóbástya“ ce se ridică în colțul ostie al zidurilor, cu cari eră încunjurat Clujul.

Sosit înaintea „porții mijlocii“ (közép kapu) bătrânul ieși la dreapta și peste câteva minute trase la un otel din suburbiu.

Bătrânul, după ce-și așezase în grajd calul, porni către cetate.

La poarta mijlocie, sentinelele i se puseră în cale.

Bătrânul își băgă mâna în sin, scoase o scrisoare și o întinse unui ostaș, care după ce o examinase cu deamăruntul i-o înapoiă zicând:

— Scrisoarea aceasta grăește și de o doamnă.

Și aruncă o privire întrebătoare pe bătrân, ca și când ar pretinde espicări de ce n'a venit și aceea cu el.

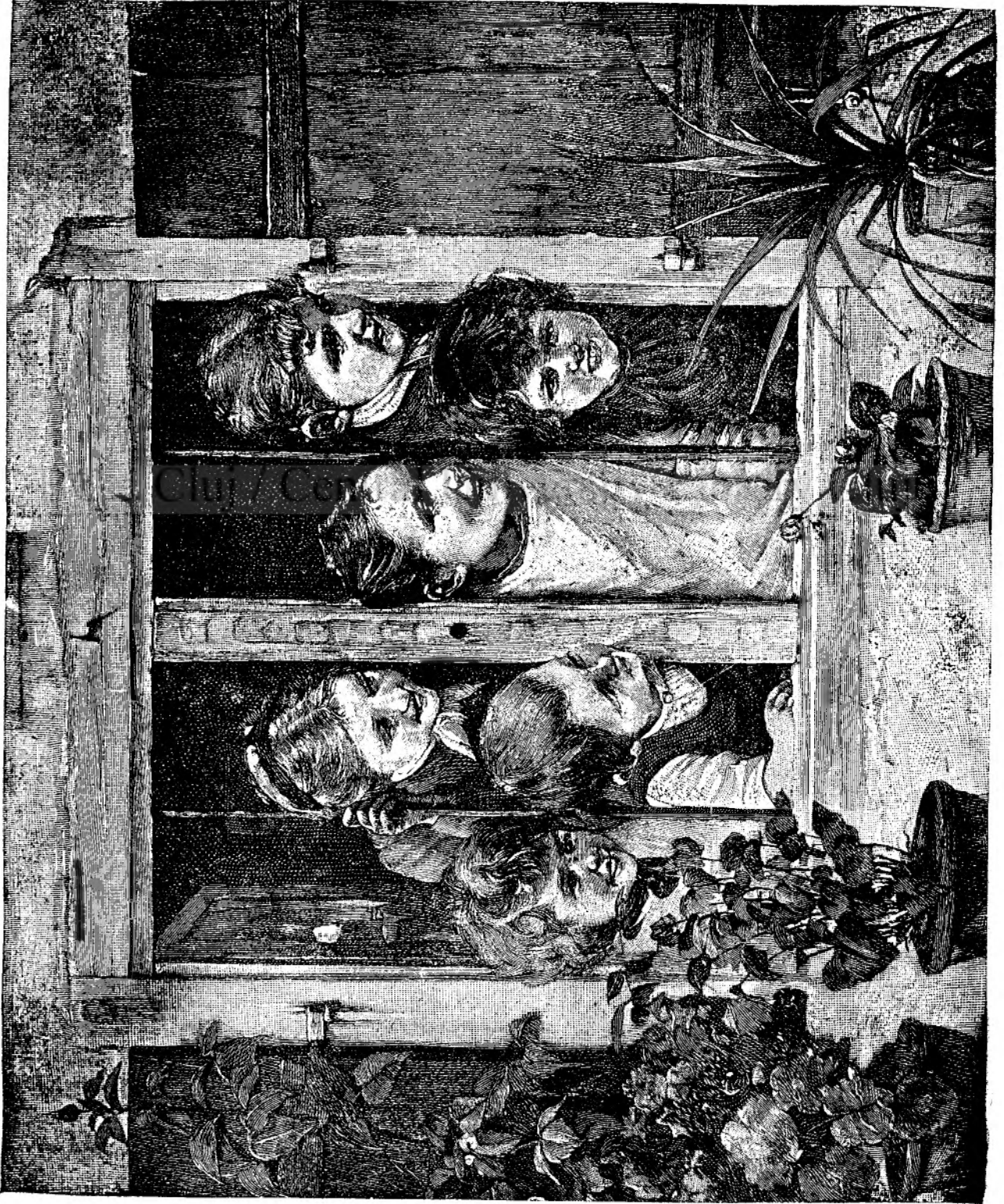
— Stăpâna mea e la otelul Petky Zsiga — se scuză bătrânul. — Venim de departe și sosirăm numai după ce a inserat. Pe mine me trimite acum în cetate să spun servitorilor să pună în rând pe mâne odăile.

Ostașul făcu semn să deschidă poarta.

Bătrânul trecu prin piața principală și peste câteva minute străbătî în stradele strimte și întunecoase ale „Óvár“-ului (Cetate vechie.)

Înaintea unei case vechi cu înfătoșare posomorită, el se oprî și, după ce aruncase în jur câteva priviri scrutătoare, bătî încet în geamul unei ferestri provăzută cu grate groase de fer.

O voce de bărbat, dură și mânioasă, răspuse

Vine tata:

la acest semn din odaia îngropată de jumătate în pământ.

— Cine e acolo ?

— Om bun — răspuse bătrânul de afară. — Deschide ușa !

— Vino mâne ! — zise dur vocea de mai nainte.

— De aceea a lăsat Dzeu noaptea ca oamenii să se odihnească. Doar' nici eu nu sunt tocmai rob, pe care fiecare văerat să aibă drept de a-l trezi în cap de noapte. Vino mâne, dacă ai vre o treabă cu mine !

Bătrânul de afară își apropiă fața de gratele ferestrii și zise încet :

— Nu fi nebun, Gyuri, deschide-mi ușă ! Îți aduc promisiunea.

— Viu la moment — zise acum pretinește vocea de mai nainte. — Pentru ce n'ai grăit limpede la început ?... Eră să nu te cunosc.

În tăcerea nopții se auzi acum un zgomot de cloțani, însoțit de zăngănitul metalic al unei legături de chei, cari se băteau deolaltă.

Ușa se deschise scârțâind în țipinile sale ruginite și bătrânul intră într'un foisor podit cu lespezi de peatră.

— Bună seara — îl salută bărbatul ce deschise ușa.

— Bună seara.

— Numai singur ești ?

— Doamna despre care am vorbit n'am adus-o, pentru că mi-ai fost zis să vin numai singur.

— Nu te-a văzut nime când ai intrat aici ?

— Nu. Stradele sunt deșerte. Altmintrelea te pot asigura că chiar dacă m'ar fi văzut cineva, n'ar ști cine sunt eu și ce caut la tine.

— Să nu grăim aici. Ce ar fi din mine, dacă vre un dușman m'ar auzi grăind în ascuns cu tine ? ... Mâne dimineață m'ar înfundă și pe mine în temniță lângă robii pe cari îi păzesc. Csáky și Basta nu cunosc glumă, când un șlujbaș e prins că nu-și împlinește diregătoria cum se cade.

Părcălabul își conduse oaspele cătră odaia sa. Ecoul foisorului boltit repetă potențat zgomotul pașilor, cari sunau înfundat și a gol ca vorbele ce le strigi într'o bute mare și goală.

În odaia strimță a parcalabului o femeie genunchiă lângă vatră și se trudiă să aprindă opaițul la cărbunii cei sgândărișe din cenușe. După multe opintiri și sudălmii, fitilul opaițului în sfârșit prinse flacăra și odaia sărăcăioasă se umplu de o penumbra gălbuie și posomorită.

— Trage, nevastă, perdelele — porunci acum părcălabul, punând legătura de chei pe masă. — N'ăș vrea să me vadă cineva povestind cu acest prieten al meu.

Oaspele păși acum lângă masă și opaițul îi lumină fața. Cel ce avuse numai odată ocaziune a privi în aceasta față brăzdată de cute dese, la moment o putea recunoaște, cu toate că bătrânul își schimbase radical portul și se îmbrăcase unguerește : cu pantaloni strimți, cisme cu pinteni, pălărie mică sufuleată în peană ca o ciupercă. Pronunțarea străină cu care vorbiă limba unguerească, încă îl dădea de gol, că nu se trage din vița lui Árpád.

Păzitorul de robi se duse acum la fereastră să se convingă că nu remase oarecum vre o crepătură pe care niște ochi curiosi l-ar putea pândi.

(Va urmă.)

Tit Chitul.

ACTUL AL DOILE.*

(Salonul lordului Windermere. O ușe din partea dreaptă conduce în sala de dans; cântă muzica, Pe ușa din partea stângă intră oaspeți; o altă ușe din partea stângă, conduce la balconul iluminat. Palmieri, flori, lumină strălucită. Sala e plină de oaspeți; lady Windermere i primește.)

Scena 1.

Lady Windermere, Prințesa; Agatha; Oaspeți, pe cari îi anunță Parker; mai târziu lord Windermere, Augustus, Graham, Plymdale, Darlington.

Prințesa. Curios. că lord Windermere n'a sosit încă. Asemenea mr. Hopper. I-ai rezervat celea cinci dansuri, Agatha ?

Agatha. Da, mamă.

Prințesa. Arată-mi ordinea de dans. Obiceiul acesta frumos îl reimprospetează de nou lady Windermere. — Acesta-i unica speranță a unei mume. Tu, fiindă naivă drăgălașe, tu. (Subtrage doue numi din ordinea de dans.) Fată frumoasă nu va dansă cu flăcăi necoști; asta ar fi o crimă în contra buneii cuviințe. — La sfârșitul acestor doue dansuri, vei povesti cu mr. Hopper pe terață. (Mr. Dumby și lady Plymdale ies din sala de dans.)

Agatha. Da, mamă.

Prințesa. Atât de plăcut e aerul acolo.

Parker (anunță.) Mrs Cowper-Cowper, lady Stutfield, sir James Royston, mr. Guy Berkely (numiții apar.)

Dumby. Bună seara lady Stutfield ! Sperez că acesta-i ultimul bal ?

Lady Stutfield. Sperez că da, mr. Dumby. Fusesse feerie sezonul, nu-i așa ?

Dumby. Cum nu ! Fu feerie... Bună seară, prințesă ? Sperez că acesta-i ultimul bal ?

Prințesa. Sperez că da, mr. Dumby. — A fost foarte uricios sezonul, nu-i așa ?

Dumby. Foarte uricios ! Foarte uricios !

Mr. Cowper-Cowper. Bună seară, mr. Dumby. Sperez că acesta-i ultimul bal ?

Dumby. Oh, n'ăș crede. Vor mai fi doue.

Parker (anunță.) Mr. Rufford, lady Jedburgh și miss Graham, mr. Hopper. (Numiții intră.)

Hopper. Bună seară, lady Windermere ! Bună seară, prințesă. (Face compliment înaintea dsoarei Agatha.)

Prințesa. Scumpe mr. Hopper, ce drăgălaș ești că ai venit. Căci doar eu toții știm cât de atrăgătoare este ființa dtale în Londra !

Hopper. Dalb oraș e Londra ! Oamenii nu sunt atât de inchiși, ca în Sidney.

Prințesa. Oh, noi cunoaștem prețul dtale, mr. Hopper. Macar de-ar fi și alți tineri ca dta. Ni s'ar sobri viața. — Crede-mi, dragă mr. Hopper, iubita mea Agathă și eu, ne interesăm foarte de Australia dtale. — E țară foarte plăcută, având *kenguri* cari *sboară*. — Agatha i câtă locul pe charta geografică. — Ce formă curioasă are. — E chiar ca o ladă mare. Dar e țară foarte tineră, nu-i așa ?

Hopper. S'a creat de-odat' cu celealalte — ori nu, prințesă ?

Prințesa. Ești plin de spirit mr. Hopper. Spiritul dtale e de tot original. — Dar' nu încerc să te rețin...

* Publicul românesc să citească cu cea mai mare atenție actul acesta, care este indesuit de paradoxe și aforizme sociologice. E. I.

Hopper. Aș dori să dansez cu lady Agatha, prințesă!

Prințesa. Sperez că va avea vre-un dans neangajat! — Agatha, ești dispusă a dansă cu mr. Hopper?

Agatha. Da, mamă!

Prințesa. Îndată chiar?...

Agatha. Da, mamă!

Hopper. Îmi permite-ți? (Lady Agatha face compliment.)

Prințesa. Să grijești de păsărica mea firavă, mr. Hopper! (Lady Agatha și mr. Hopper ies în sala de dans; lord Windermere vine din stânga.)

Lord Windermere. Margaretă, „voiu să-ți spun ceva.

Lady Windermere. O clipă te-ascult... (Muzica tace.)

Parker (anunță.) Lord Augustus Lorton.

Augustus (vine.) Bună seară, lady Windermere.

Prințesa. Sir James, te rog condu-me în sala de dans; Augustus a prânzit la noi, și pe-un timp sunt sătulă de el. (Sir James Royston își ofere brațul prințesei, și o conduce în sala de dans.)

Parker (anunță.) Mr. și mrs. Arthur Bowden, lord și lady Paisley, lord Darlington.

Augustus (către lordul Windermere.) Voiu să vorbesc cu tine, iubite. Slăbii colosal. Știu că nu se observă slăbiciunea mea... Nici pe-un bărbat nu se văd slăbiciunile. Și e bine astfel... Dar' ce voiu să știu? *Cine e ea?* De unde vine? De ce n'are rude? Robotă îmi pare înrudirea cu oameni streini. — Și totuș atât de aristocratic te face familia...

Lord Windermere. Vorbești despre mrs. Erlynne? Înainte de vre-o șeasă luni o cunoscusei. Pân' atunce nici nu știusei că trăe...

Augustus. De-atunce te 'ntâlniusei adese cu ea?

Lord Windermere. O văz adeseori. Chiar și azi fusei la ea.

Augustus. O, ceruri! Ce stricte sunt față de ea femeile. Prânziu la Arabela. O, Dumnezeule — să fi auzit câte rele a înșirat despre mrs. Erlynne. — Vorbind adevăr: *a zis, apa de botez a mrs. Erlynnei fuse murdară.** Berwick și eu i-am spus că zadarnic o batjocorește, femeia aceea e totuș păgână frumoasă! Să fi văzut fața Arabelei!... Dar zeu, scumpe, sincer îți mărturisesc: nu știu cum să me port față de mrs. Erlynne. *Dumnezeule, mi-ar putea fi nevastă, atât de rece-i față de mine!* Apoi e foarte iscusită: — Toate lucrurile omenești le știe prețui... Și pe tine te prețuește. Are atâtea păreri despre tine — și toate păreri-le sunt: divergente.

Lord Windermere. Prietenia mea cu mrs. Erlynne, n'are trebuință de nici un comentariu...

Augustus. Hâm!... Vezi, vezi prietene. — Crezi că va fi primită cândva în cercurile acele blăstămate, pe cari le numim: *societăți bune?* Ai recomanda-o nevastei tale? Zadarnic ignorăm lucrurile proaste... Ai face-o?

Lord Windermere. Mrs. Erlynne va veni azi aici!

Augustus. Soția ta o invită?

Lord Windermere. Este invitată...

Augustus. Deci totuș e femea *comme-il-faut?* De ce nu mi-a spus-o mai repede. Me scăpai de mii

degânduri. (Lady Agatha și mr. Hopper trec peste scenă, pe terață.)

Parker (anunță.) Mr. Cecil Graham!

Graham (intră; face reverențe înaintea doamnei Windermere; trece și salută lordului Windermere.) Bună seară, Arthur — de ce nu întreb: cum me simțesc? Îmi place dacă oamenii se interesează de starea mea sanitară. Asta dovedește că se interesează mulți despre sănătatea-mi. Dar, azi absolute nu me simțesc bine. Am prânzit la părinți! Mi-ar plăcea să știu de ce sunt atât de uricioși părinții proprii? Papa, după masă, cu forța voise să-mi țină predică morală. I-am zis că este destul de bătrân, să știe toate perfect. — Convingerea mea e, că omul dacă este bătrân, nu știe nimica! Cum te simțești, Tuppy? Auz că te căsătorești? — Crezui că ești sătul de *sportul* ăsta!

Augustus. Tu ești foarte trivial, iubite tinere, foarte trivial!

Graham. Apropo! Tuppy, ce-ai pățit cu lucrul acela?... De două ori te-ai căsătorit, odată te-ai despărțit de soție, ori de două ori te-ai despărțit și odată te-ai căsătorit? Eu crez că de două ori te-ai despărțit și odată te-ai căsătorit? Sunt convins...

Augustus. Sunt foarte uituc. Nu-mi aduc aminte nici de una, nici de cealaltă.

Lord Plymdale. Lord Windermere, o rugăminte curiosă am...

Lord Windermere. Pardonati-me, dar în momentul acesta, sunt silit să-mi cat soția...

Lady Plymdale. Asta să n'o faci! În zilele noastre e simptom periculos, dacă bărbatul este prea atent față de nevastă-sa, 'naintea streinilor. Oamenii cred în astfel de cazuri, că bărbatul acesta își bate nevasta, când remân singuri. Lumea privește nedormită spre așa numitele, „*căsătorii fericite*“... Dar' la masă-ți voiu spune... (Merge spre sala de dans.)

Lord Windermere. Margaretă, voiu să vorbesc cu tine!

Lady Windermere. Nu ai fi atât de bun să grijești de eventualii mei, lord Darlington? Îți mulțumesc... (Pășește spre Darlington.)

Lord Windermere. Margaretă, nu-i așa că-i imposibil, ce mi-ai spus înaintea de prânz?

Lady Windermere. Va veni acea femeie azi?

Lord Windermere. Mrs. Erlynne va veni și dacă tu vei vătămă-o, ne făurești rușine comună. Ah, Margaretă! Incede-te în mine! Femeia să se încreadă totdeauna în bărbat.

Lady Windermere. În Londra sunt multe femei cari se încred în bărbatul lor. Le poți cunoaște de pe față: pe care se înfipse nefericirea. Nu doresc să sporesc numărul acestor osândite. Lord Darlington, te rog dă-mi înapoi eventualii. Mulțumesc... e prețios eventualii, nu-i așa?... azi seară voiu avea trebuință de-un prieten sincer, lord Darlington; nu crezui că voiu avea trebuință atât de grabnic de el.

Darlington. Lady Windermere! Știusei că se va întâmpla astfel; de ce tocmai azi?

Lord Windermere (în sine.) I spui! Sunt silit să-i spui. Actul scandalos ce va urmă va fi grozav, Margaretă...

(Va urmă.)

Emil Isac.

* A zice despre cineva că apa de botez i-a fost murdară = a-i denegă nașterea în cinste.

SALON

Discursul președintelui

Iosif Șterea Șuluțiu

la deschiderea adunării generale a Asociațiunii, în Sibiu la 6/19 aug. 1905.

Onorată adunare generală!

Iară ne-am intrunit, ca să ve dăm seamă despre activitatea și progresul ce comitetul central l-a realizat dela ultima noastră adunare.

Înainte de toate mulțămesc tuturor membrilor, cari în decursul acestui an administrativ ne-au împărțit de ajutorul lor material sau moral.

Patruzeci și patru de ani se implinesc de când cea dintiu adunare generală s'a ținut aici în Sibiu. Toți acei bărbați distinsi, dintre cei mai distinsi ai neamului nostru, cari au prezidat adunările generale, în cuvântări elocvente au descoperit scopul sublim, ce-l urmărește Asociațiunea noastră, și au arătat mijloacele ce trebuiesc folosite pentru ajungerea scopului, îndemnând și provocând inteligența română a da tot sprijinul moral și material. Cu toate acestea suntem încă tare departe de ținta pe care stimatul nostru preșident de onoare, domnul Alexandru Mocsonyi ne-a zugrăvit-o în frumosul seu discurs, rostit în adunarea generală din Oravița în anul 1902. Domnia sa între altele foarte nimerit a zis: „Asociațiunea este espresiunea unității și solidarității naționale, pe terenul cultural al poporului român din Ungaria; iar prin organizarea ei ni-e dată posibilitatea concentrării puterilor noastre. Astfel, ca o zi epocală va străluci în Analele ei ziua în care Asociațiunea va vedea sub stindardul seu întreaga inteligență română, ca o armată bine organizată în serviciul cauzei naționale“.

Aceste cuvinte clare, înțelepte și convingătoare me dispensează de a mai repetă și eu ceea ce în 44 de ani, în tot atâtea variante s'a adresat din prezidiu inteligenței române, durere, nu cu succesul dorit.

Patruzeci și patru de ani e o clipă în viața unui popor, dar în viața unei reuniuni e timp destul pentru ca să poată, în zisa domnului Mocsonyi, „străluci ziua în analele ei“. Pentru de a fi „organizată întreaga inteligență sub stindardul Asociațiunii“.

Și dacă nu s'a întâmplat, vina o poartă numai și numai — ca să me folosesc de cea mai blândă espresiune — *indiferentismul* unei însemnate părți a inteligenței române. Și nu se poate infieră în desul acest păcat. Alte popoare cu un trecut mai fericit, cu un guvern din sângele lor, pururea se avertisează prin bărbații lor providențiali, dela uritul păcat al indiferentismului, în cauze naționale. Iubirea de țară, loialitate, patriotism adevărat, respect față cu legile, virtute militară și cetățenească, n'avem să învățăm dela nime; în privința aceasta nime nu ne întrece; dar' un bun sfat, de care s'au folosit

alții, cu bun succes, e bine să-l împrumutăm și să-l aplicăm la noi.

Maghiarii se inspiră de sfatul celui mai mare Maghiar, graful Széchényi István, care adese zicea: „Nu acela e prietenul națiunii sale, care pururea o laudă și o lingusește, ci acela care-i descopere scăderile, pentru a se putea îndreptă“. Iar' Germanii își amintesc sentința zdrobitoare a lui Schiller, care a zis: „Ticăloși sunt cei ce nu jertfesc totul pentru onoarea și fericirea neamului lor.“

Se poate oare să mai fie și în ziua de azi Români fataliști, cari s'ar mângăia cu zisa poetului: „Dacă n'a perit Românul când trei se conspirară“, în veci nu va peri“?!

Azi lupta pentru esistență curge pe alt teren, pe terenul economic și cultural, iar cultura numai *națională* poate și trebuie să fie. Cine nu luptă pe acest teren, e osândit să peară!

Ar fi deci din cale afară trist, dacă n'ar înțelege toți Românii, că tocmai aceste sunt terenurile principale pe cari Asociațiunea își desvoaltă activitatea sa pe baza statutelor sale.

A nu sprijini Asociațiunea pe acest teren legal și salutar e un păcat strigător la cer.

Că în ziua de azi societățile culturale tocmai la zilele festive își prezintă bilanțul activelor și pasivelor pe terenul cultural, între altele ne servesc doue exemple mai proaspete. Cu ambele ocaziuni „indiferentismul“ a fost sbiciuit fără cruțare. Reproduc aceste exemple, pentru a justifica bilanțul ce eu îl voi face.

Și-l reproduc, pentru că tocmai acuma în ajunul zilelor festive, un ziar românesc atacă Asociațiunea, respective comitetul central, cu următoarele cuvinte: „Putem zice cu mâna pe inimă, că Asociațiunea în decursul eistenței sale n'a desvoltat nici muncă și n'a adus nici roadele ce le-am fi așteptat. Am ajuns mai în urmă a consideră adunările generale de niște formalități goale, peste cari să trecem în grabă, chiar ut videatur aliquid fecisse“.

Atacurile acestea se repetează an de an. Dacă până acum nu s'a dat răspunsul trebuincios, eu nu pot să tac.

Să nu se poată zice că: „Am trecut în grabă, chiar ut videatur aliquid fecisse“, — dați-mi voie să me ocup ex thesi și din fundament cu această chestie spinoasă.

Exemplele le împrumut de la alte națiuni, cu mai multă rutină și esperiență, de cum suntem noi pe acest teren.

Vice-președintele Academiei maghiare, Iuliu Kautz, în ședința festivă ținută în 16 maiu a. c. în prezența ministrilor și a unui public numărös și distins, a prezentat un bilanț nu se poate mai necruțător despre decadența pe terenul științific, spunând că: „Rassei maghiare îi lipsește interesul pentru știință.“

Iar' în 11 iunie a. c. Liga culturală germană din Austria (Schulverein) pentru ajutorarea școalelor periclitare de Slavi* și-a serbat jubileul existenței sale de 25 de ani, la care au luat parte număröși delegați din toate cetățile mai însemnate din Germania.

* Cehii — zice F. Loyer în „Altdeutsche Blätter“ — contribue sute de mii, an de an pentru scopuri naționale, și nu este un singur ziler sărac, care n'ar plăti bucuroș cele doue coroane pe an, pentru susținerea școalelor cehe.

Liga a spesat până acum zece milioane de coroane pentru întemeierea și ajutorarea școalelor. A fost ușor să aducă aceasta jertfă, pentru că Germania, fratele mai mare, o ajută, precum se și cuvine să-l ajuci pe fratele mai mic. Pe noi nime nu ne ajută, nici cei ce datori sunt să o facă.

Asociațiunea vegetează din cotisațiuni. Liga germană are un venit anual de o jumătate de milion coroane. Fondul jubilar e de 300,000 coroane. Cu toate acestea, ca să nu rămână un singur german austriac care nu s'ar înscrie membru la Ligă, s'au rostit cuvinte aspre la adresa aceloră: „cari încă n'au trecut în tabăra muncitorilor naționali, căci mai sunt localități unde spiritul de jertfă, cea mai înaltă expresie a nobilului entuziasm, încă nu s'a trezit” — zice șeful ligei, apoi și-au dat parola, ca în loc de: „Bună ziua!” — să se salute cu întrebarea: „Ce ai dat la fondul jubilar?”

Astfel ar fi trebuit să facem și noi din capul locului, îndată ce am băgat de seamă, că majoritatea inteligenței române stă tîcnită și nepăsătoare la o parte, privind, cum o seamă de bărbați jertfesc pe toate terenurile culturale și filantropice: timp, lucru gratuit și bani.

Dacă însuflețirea, cu care noi, generațiunea bătrână, am îmbrățișat și spriginit Asociațiunea la întemeierea ei, ar fi ținut până în ziua de azi, ar fi trebuit să fle de mult întreagă inteligența, adevăcă cărturarii, sub stindardul Asociațiunii.

Însuflețire, despre care savantul președinte al Asociațiunii Cipariu, în adunarea generală ținută aici în Sibiu în 27 august 1881 a zis:

„Asociațiunea nu e fatul unui om, ci aceea a fost proiectată și instituită prin zelul, stăruința și patriotismul general al tuturor bărbaților de inimă și devotament”.

Și că lipsește nu numai zelul, stăruința și patriotismul general, dar și simțul de datorie națională, la majoritatea dintre inteligența română, cea mai eclatantă dovadă sunt următoarele date statistice, autentice, constatate cu 1-a iulie 1905.

Avem în Ardeal și Ungaria la ambele biserici naționale:

1. 3349 preoți. Dintre aceștia membri la Asociațiune sunt 334, a zecea parte: 4 fondatori, 30 pe viață și 300 ordinari.

2. Avem 185 protopopi. Membri la Asociațiune sunt numai 91, anume: 4 fondatori, 7 pe viață și 80 ordinari.

3. Avem 48 vicari, canonici și asesori conzistoriali. Membri la Asociațiune sunt numai 30, anume: 4 fondatori, 5 pe viață și 21 ordinari.

4. Avem 7 archierei. Membri sunt înse numai șase, anume: 4 fondatori și doi pe viață.

5. Avem 122 profesori. Membri la Asociațiune sunt 76, anume: 1 fondator, 7 pe viață, 58 ordinari.

6. Avem învățători la școalele populare 4392. Membri la Asociațiune sunt 59, anume: 1 pe viață, 58 ordinari.

7. Avem avocați 276 și 150 candidați de avocați, total 246. Membri la Asociațiune sunt 178, anume: 19 fondatori, 32 pe viață, și 127 ordinari.

8. Avem 110 bănci românești. Membri la Asociațiune sunt 45, anume: 7 fondatori, 15 pe viață și 23 ordinari.

(Finea va urmă.)

Salutul Societății pentru teatru român
pronunțat de președintele Iosif Vulcan.

Ilustre domnule președinte,

Aceasta adunare generală a Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român, este un act epocal în dezvoltarea culturii noastre naționale.

Nici odată sentimentul public intelectual românesc din această țară iubită nu s'a manifestat cu atâta căldură ca și de asta-dată.

Cauza acestui entuziasm general este cuvântul însuflețitor care ne-a pofitit aice, să asistăm la inaugurarea unui nou și măreț așezământ cultural românesc, la deschiderea solemnă a Muzeului etnografic și istoric al Asociațiunii.

Și am venit mulți din multe părți, toți câți n'am putut reziste dorului d'a veni, toți câți ne-am ținut datori a lua parte la aceasta măreață manifestare culturală, de unde un bun Român nu poate să lipsească.

Am venit să ne încălzim inimile amorțite — la focul dragostei frățești; să ne întărim sufletul nădușit la falfăirea steagului culturii noastre și să ne închinăm cu devotament mărețului altar comun ridicat iubirii de limbă.

Am venit să aducem prinosul grațitudinii noastre aceloră cari ne-au produs această naltă desfătare sufletească, cari ș-au îndeplinit atât de înăltător misiunea inspirată de dragostea culturii noastre naționale, cari din sărăcia noastră ca prin minune au ridicat acest palat al științei și artei, merit să ves-

aici în țara aceasta străvechiă, locuște un popor românesc aplețitor și capabil de cultură.

Palatul acesta, o falnică podoabă a neamului, va fi totodată și un monument vecinic al aceloră cari au stat la conducerea Asociațiunii când acela s'a înființat.

Și când figurele lor vor apărea în fața istoriei noastre culturale, care îi va întreba: „Ce ați făcut în fruntea Asociațiunii?” — ei vor putea răspunde liniștit, dar cu mândrie:

— Noi am creat Muzeul istoric și etnografic.

Și istoricul culturii noastre naționale, închinându-se vredniciei lor, le va scrie cu mulțumire numele în Analele sale.

Onoare lor! — urează neamul întreg. Iată cuvântul de devoțiune ce ve aduc și din partea Societății pentru fond de teatru român.

La mulți ani!

Discursul președintelui Iosif Vulcan
la deschiderea adunării generale a Societății pentru fond de teatru român, în Sibiu, la 8/21 aug. 1905.

Domnilor și doamnelor.

Înăltătoarele festivități la cari avem plăcerea să luăm parte zilele aceste în Sibiu, toate împreună formează o mare serbătoare națională.

Mare serbătoare națională, căci nici o națiune n'are zi mai sfântă decât aceea, când fiii și fiicele ei întruniți din toate părțile, își închină tot sufletul și toată inima, tot talentul și toată stăruința, pentru afirmarea culturii neamului lor.

Este o simțire delicioasă, o simțire ne încălzește toată ființa, vederea acestei elite

cietății românești, venită de pretotindeni a-și da concursul la ridicarea și la falfăirea steagurilor arborate de societățile noastre culturale, cari s'au crezut datorate a se prezentă de asta-dată aici spre a face cât mai complet tabloul progresului nostru.

O sublimă bucurie și o măreață fericire trebuie să simtă fiecare Român, căci tabloul acesta ne arată puterea de viață a elementului românesc.

Tabloul acesta, vestejind descurajarea, ne spune noue și tuturora, că atunci când vorba e de prezentarea propășirii noastre în cultură, uităm ori ce pedeci și greutate, nu vedem decât steagul arborat și nu simțim decât dorul ferbinte d'a-l servi cât mai zelos; scopul sfânt ne înfrățește pe toți și cu focul dragostei alergăm să ne facem datoria, bine știind că numai cultura poate să fie temelia neamului nostru, și mai respicat — că numai cultura națională poate să-i dea viață fericită și viitor frumos.

Dela aceasta mare serbare, cum am fi putut lipsi noi, Societatea pentru fond de teatru român? Societate care servește sub flamura idealismului! Societate eare ne-am înființat anume pentru răspândirea culturai românești!

Ne-am crezut datorii a vini aici ca să luăm și noi parte la marea serbătoare a națiunii, să aducem geniului nostru național tributul profundului devotament, să ne bucurăm dimpreună cu toți frații întruniți și stringându-ne mâna cu dragoste, să ne închinăm cu evlavie sfântului stindard pe care strălucesc cuvintele: Cultură națională.

Am venit ca la aceasta festivitate să prezintăm neamului nostru, un dar de serbătoare, un modest rod al muncii noastre.

Adunarea generală a Societății pentru fond de teatru român de asta-dată are o însemnătate mai mare decât pân' acuma.

Ea ne ofere momentul dorit să asistăm la inaugurarea primei scene românești, ridicată cu concursul Societății noastre.

Scenă modestă, care inse are să ne desvăluie comoara calităților poporului din care facem parte.

O nouă și stăruitoare școală pentru răspândirea culturai românești; un nou templu în care au să se închine, să se mângăe și să se 'mbărbăteze toți câți își iubesc neamul.

O scenă modestă aceasta, dar, în viața Societății noastre, un pas înainte spre scopul dorit.

În fața ei stau emoționat. În momentele aceste îmi revie trecutul, cu anii de iluzie ai tinerețelor, cari au arborat ca un vis frumos stindardul acestei instituțiuni. În amintirea mea se 'mprospetează toate momentele de bucurie și de duiosie. Par că revăd pe tinerii entuziaști, cari au murit cu plete albe, fără să-și zărească intrupat dorul. Și sub impresiunea acestor vederi, me închin lui Dumnezeu și-i mulțămesc pătruns de gratitudine, că mi-a rezervat tocmai mie, drept resplată divină a muncii unei vieți, înalta bucurie ca în numele Societății pentru fond de teatru român și în fruntea vrednicilor mei colegi din comitet, să ofer Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român, și prin ea iubitului nostru neam, aceasta primă scenă românească făcută cu cheltoiiala Societății noastre.

Vorbind din locul acesta, stau sub impresiunea scenei. O simțire fermeoătoare aceasta, care par

că-mi deschide o lume nouă. Văd petrecându-se în fața mea o viață plină de frumuseți întineritoare, viața neamului românesc cu toate calitățile lui.

Frumusețea calităților me încântă, ceea ce inse în deosebi me cucerește, este limba ce-aud sunând în jur de mine, o limbă dulce și armonioasă, care-mi pătrunde toată ființa și-mi înaltă sufletul.

În momentul acesta simțesc că limba nicăiri nu sună atât de pătrunzător, ca de pe scena teatrului. Scena e organul cel mai potrivit pentru a scoate la iveală toate frumusețile unei limbi. Iată puterea scenei. Iată misiunea ei.

Limba fiind puterea cea mai covârșitoare a scenei, din capul locului se impune datoria a ne îngrijii ca în teatru să se prezinte o limbă corectă, care poate să fie oferită auditorului drept model de imitare. Dacă nu facem aceasta, îi dăm prilejul s'audă tot felul de pocituri, cari de pe scenă trec ușor în graiul comun și schimonosesc limba. Astfel teatrul, în loc de a folosi, ar strică. Iată cuvântul care ne îndatorește ca dela ori care autor, mai întiu de toate, să cerem o bună limbă românească.

Limba noastră literară în timpul din urmă a apucat să înainteze frumos. Direcțiunea poporală ce a luat, o face mai românească și astfel o aduce mai aproape de aceia la cari se adresează. Salutăm din toată inima pe tinerii cu talent și cu pregătiri, cari se afirmă cu atâta succes drept stegari ai viitoarei noastre literaturi.

Direcțiunea latinistă a dispărut cu desevărsire, căci limba ei n'a fost adevărata limbă românească, ci o creațiune artificială prea latinisătoare, pe care poporul n'a înțeles-o. Prin escesul aberațiilor sale ajunserăm la stadiul ciudat să avem doue limbi: una pe care o scrieau intelectualii și alta pe care o vorbește poporul. Un desastru mai monstruos nici că se poate întipui.

Spre norocire, ne-am trezit din visul ameteții latinisătoare și astăzi ne aflăm pe calea cea mai bună.

Să băgăm inse bine de seamă ca trecerea aceasta din o direcțiune în alta, să nu se facă într'un fel exagerat și astfel greșit. Având drept steag al desvoltării limbei noastre direcțiunea poporală, să nu scoatem tot ce nu pare a fi poporal, ci numai ce nu-i românesc.

Să respectăm cuvintele introduse în uzul comun și să nu introducem decât de acele cari lipsesc din graiul poporului.

Urmărind cu luare aminte desvoltarea limbei noastre literare dincoace de Carpați, vedem că s'au ivit și unele schimbări cari nu pot să fie aprobate. Tendința de a crea o limbă cât mai poporală, eliminează multe cuvinte latine de mult încetățenite și introduce o droaie de vorbe mai cu seamă slave și de alte semănții, pentru că acele ar fi mai aproape de popor.

Astfel câtă vreme mai de mult limba noastră gemea de latinisme, — astăzi începe a fi încărcată de slavisme și de alte străinisme. Dintr'un extrem, putem să cădem în altul; din extremul latinist, în cel slavist.

Cuvântul „popor” după unii, nu mai e bun; dacă vrei să scrii neaș românește, zici „norod”.

Ei scriu „slavă” și „slăvit”, de și avem frumosul cuvânt: „mărire” și „mărit”.

Dealurile cu vii, cunoscute mai de mult cu

numele de „promontor“ — acum se numesc mai pe românește „podgorie“.

Verbul „garantează“ li s'a părut prea latinesc și l-au înlocuit cu altul care „chezășuește“ de româneasca sa.

În loc de „a conduce“ li-e mai atragător „a călăuzi“; în loc de „literă“ — „slovă“ și în loc de-a „înaintă“ — „a hălădui“.

A scrie „exemplu“ e prea latinesc. Cu cât mai verde românește sună cuvântul „pildă“?

Cuvântul „meserie“ nu le ajunge, mai zic și „meșteșug“.

A „formă“ ceva asemenea le pare prea latinește; unii scriu în stil mai poporal și mai curat românește a „alcăluși“.

Ceea ce înse mai tare izbește din câte exemple aș putea cită, este treimea: gospodărie, gospodar și gospodină.

Se știe că la noi dincoace de Carpați, poporul român nicăiri nu cunoaște cuvintele aceste. Nici chiar în Banat, unde s'au vârit în limbă cele mai multe vorbe slave. Nici trebuință n'avem de ele, căci noi zicem: economie, econom și economă. Ba sunt și urite, cele mai izbitoare și respingătoare slavisme. Și totuș ce să vezi! De un șir de ani se introduc și la noi în multe scrieri menite pentru popor ca cuvinte poporale.

Pentru ce? Pentru că ele se află în graiul de peste Carpați și în deosebi în cel din Moldova.

E bine, noi adoptăm cu plăcere cuvintele de dincolo, dacă acele sunt frumoase și românești; dar a introduce astfel de slavisme și la noi, este a ne murdări limba.

Tendința de frunte în dezvoltarea limbei noastre ne impune datoria, să stăruim ca aceea să devină cât mai curată, cât mai românească.

Iată steagul nostru literar.

Aderenți ai acestui steag, trebuie să veghiăm cu ochii 'n patru la formarea limbei noastre, ca nu cumva într'una din zile să ne „pomenim“ cu fraze „poporale“ de aceste:

„Slova alcătuește slava norodului. Gospodăria meșteșugită cheazășuește hălăduirea gospodarului. Gospodina dă 'n vileag pilde calăuzitoare la cinste.“

Am pronunțat principiul. Nu inzist mai mult asupra lui, căci de sigur toți sunteți de o părere cu mine. Scopul meu a fost numai să ve atrag luarea aminte asupra pornirii greșite ce se observă la unii mănuiitori ai condeiului la noi în timpul mai nou.

Este și de prisos a lungi vorba asupra acestei chestiuni, căci pericolul nu este atât de mare; tot ce nu e natural, piere de sine. Cum curentul latinist a dispărut, astfel are să se stingă și acesta, spre a face loc unei direcțiuni radicale românești.

Dorind din inimă ca și ocaziunea aceasta să contribuie la întărirea acestei direcțiuni, ve salut cu stimă și deschid adunarea generală.

Serbările dela Sibiiu.

Festivitățile culturale aranjate zilele aceste la Sibiiu au avut un succes strălucit. Ele au afirmat într'un fel splendid progresul nostru și toți câți au luat parte, s'au întors acasă cu niște impresiuni de bucurie și de mândrie. Numarul acestora a fost mare, căci au venit mulți și din România.

Adunarea Asociațiunii.

Șirul festivităților s'a deschis sâmbătă la 6/19 august cu adunarea generală a Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român.

Eră un tablou imponent ce prezintă publicul întrunit în sala festivă a Muzeului Asociațiunii. Dintre cei prezenți, notăm pe ambii mitropoliți în. Pr. SS. Lor Ioan Meșianu, dr. Victor Mihályi cu frunțașii clerului din ambele confesiuni, membrii Academiei Române, dr. C. I. Istrati, Gr. Ștefanescu, D. Onciul, membru coresp. dl dr. N. Iorga, dnii P. Grădișteanu, N. Filipescu, Antonescu și o frumoasă cunună de dame.

Președintele Asociațiunii, dl Iosif Șterca Șuluțiu, a deschis adunarea prin o cuvântare mai lungă, pe care o reproducem în alt loc al foii noastre.

Apoi s'au prezentat rapoartele, s'au ales comisiunile esaminătoare și ședința s'a închis.

Inaugurarea Muzeului.

Peste jumătate de oră ședința s'a redeschis, președintele a pronunțat un discurs prin care a inaugurat deschiderea Muzeului istoric și etnografic.

S'a cetit scrisoarea dlui Alesandru Moosonyi, prin care salută prin cuvinte călduroase inaugurarea Muzeului etnografic și istoric.

Dl Iosif Vulcan felicită în numele Societății pentru fond de teatru român, comitetul Asociațiunii, la deschiderea Muzeului, prin discursul pe care îl publicăm în nr. acesta.

Apoi președintele dl Iosif Șterca Șuluțiu pronunță un discurs mai lung, în care făcù istoricul înființării Muzeului. Și conduse pe cei de față în localitățile Muzeului, unde se deschise expoziția aranjată de Asociațiune.

Publicul a inundat toate salele și a privit cu mulțumire obiectele expuse cari oferiau un tablou foarte valoros. De și timpul aranjării a fost scurt, expoziția a reușit prea bine și face onoare acelora cari au aranjat-o.

Banchetul.

La orele doue o mare parte a publicului s'a întrunit la un banchet.

Primul toast a fost pronunțat de dl Parteniu Cosmă, pentru Maj. Sa regele Francisc Iosif; dl Virgil Onițiu a salutat Asociațiunea în numele Societății pentru fond de teatru român; dl Miron Cristea a închinat pentru oaspeți. Dintre celelalte toast remarcăm pe al dlui Antonescu din România, care a electrisat tot auditorul.

Serata etnografică.

Seara la 9 s'a dat o prea interesantă și frumoasă serata etnografică în sala festivă a Muzeului. Serata a reușit excelent și a surprins pe toți prin farmecul ce a răspândit.

S'au reprezentat dansuri, costume și melodii românești, în tot atâte tablouri încântătoare.

Iată programa, care va da o idee de ceea ce s'a produs: Hora, Cântec poporal ardelenesc, Logojana, Ardeleana și Hațegana, Romana jubilară, Ardeleana (dansată ca în Banat) și Pe picior, Invirtita, Cântec poporal bănățenesc, Bătuta și Călușorul, Solo de fluer, Șezătoare (tablou) reprezentând costume din diferite ținuturi românești.

Publicul încântat a aplaudat cu plăcere pe debutanți; iar la fine a chemat cu entuziasm înaintea rampei pe dl dr. T. Brediceanu, care a condus atât de reușit aranjamentul muzical și etnografic.

A doua ședință a Asociațiunii.

Duminecă la 7/20 august s'a ținut ședința a doua a Asociațiunii, prezentându-se rapoartele, dintre cari s'a remarcat raportul prezentat cu multă pătrundere de dl dr. V. Braniște, raportorul comisiunii pentru examinarea raportului comitetului despre lucrările sale de peste an.

Vicepreședinte a fost ales dl Andreiu Bârsanu.

Dintre celelalte remarcăm frumosul rezultat material: În. Pr. SS. Lor arhiepiscopii și mitropoliții: Ioan Mețianu și dr. Victor Mihályi de Apșa s'au inseris cu câte 2000 de coroane membri fondatori ai Muzeului etnografic; asemenea și Pr. SS. Lor episcopii dr. Demetriu Radu (care la adunare a fost reprezentat prin canonicul Moise Nyeș) și dr. Vasile Hosszu (reprezentat prin canonicul Boroș) cari s'au inseris și membri fondatori ai Asociațiunii.

Ședința literară festivă.

După miazăzi la orele 4 secțiunile literare științifice ale Asociațiunii au avut o ședință festivă, în care dl dr. Sextil Pușcariu a cetit o escelentă lucrare despre Timoteiu Cipariu.

Moș Ciocârlan.

Seara la opt în teatrul orășenesc s'a reprezentat opera „Moș Ciocârlan“ de Tudor cav. de Flondor.

Sala înțesată a avut o naltă plăcere, căci succesul a întrecut toate așteptările. O astfel de reprezentare dată de diletanți nu s'a mai pomenit. Rolurile soliște au fost interpretate cu atâta artă, că au cucerit toată sala. Dna Lucia Cosma și dsoara Delia Olariu s'au prezentat cu un succes care a încântat tot auditorul. Tenoristul Ștefanescu dela București a probat că este un artist valoros. Iar dl Pantazi, venit de la Viena, a fost perfect. Ceea ce în deosebi a surprins pe toți, a fost corul, care a atins un succes rar și în teatrele mari. Armonia năfostată prin cântare, frumusețea înfățișată prin costume și prin atâte figure încântătoare au frapat pe toți.

Cele două acte prime au fost dirijate de însuș autorul, pe care diletanții de pe scenă l-au încununat cu flori, iar publicul i-a făcut cele mai călduroase ovațiuni.

Impresiunea generală a fost din cele mai sublime.

Adunarea soc. fondului teatral.

Luni la 8/21 august dimineața la 10 s'a deschis adunarea generală a Societății pentru fond de teatru român, prin discursul pronunțat de președintele Iosif Vulcan, publicat în numărul de față al foii noastre.

Dl Andreiu Bârsan, în numele Asociațiunii, a felicitat Societatea pentru fond de teatru român prin un discurs avântat, la care președintele a răspuns mulțumind pentru onoare.

S'au prezentat rapoartele și s'au ales comisiunile, apoi au urmat lecturile:

Dl Horia P. Petrescu a cetit un studiu despre tragedia „Wilhelm Tell“ de Schiller.

Dl dr. L. Borcea a cetit o lucrare a sa intitulată „Eminescu și teatrul“ în care a prezentat vederile poetului despre teatru, pe temeiul mai cu seamă al unei scrisori publicate în „Familia“, dar întrebuintând și alte izvoare, — ascultat cu cea mai

mare atențiune din partea salei pline, care la fine l-a aplaudat cu entuziasm.

Președintele mulțumind ambilor conferențieri, a accentuat că ședința primă nu s'ar fi putut încheia mai înălțător decât prin acest fragment de studiu asupra marelui poet.

Iarăș Moș Ciocârlan.

Seara la 8 iarăș s'a jucat opera Moș-Ciocârlan, la care a asistat o parte din cei ce în seara primă n'au mai căpătat bilete.

A doua ședință a fondului de teatru.

Marti la 9/22 august Societatea pentru fond de teatru român a ținut a doua ședință a adunării sale generale.

S'a ascultat rapoartele diferitelor comisiuni, printre cari s'a remareat raportul dlui dr. Gavriil Tripon prezentat cu un avânt oratoric.

Raportorul comisiunii pentru înscriere de membri, dl Miron Cristea, asemenea a produs bună impresiune prin succesul material ce a arătat.

Acordarea burselor.

După miazăzi la orele 4 și jumătate Societatea pentru fond de teatru român a ținut o ședință pentru acordarea burselor: una pentru tragedie și dramă, alta pentru comedie.

La prima s'a prezentat 3 concurenți, la a doua 6, cari s'au produs pe rând în fața publicului.

După ascultarea tuturor, comitetul Societății, mai invitând și pe alții dintre fruntașii prezenți, dintre cari remarcăm pe dnii Ștefan Sihleanu, fost director general al Teatrului Național din București, Nicolau Iorga eminentul bărbat de litere tot de acolo, — s'a retras pentru a decide cui să se decerne premiile.

După discuție de jumătate de oră, comitetul și bărbații consultați, întorcându-se în sală, președintele a enunțat următoarea hotărâre:

Bursa pentru dramă și tragedie s'a acordat dlui T. Morariu; iar bursa pentru comedie dlui P. S. Bănuțiu.

Inaugurarea scenei.

Seara la orele 8 s'a serbat inaugurarea scenei făcute cu cheltuiala Societății pentru fond de teatru român în sala festivă a Muzeului.

Serbarea a început cu un „Prolog“ de Iosif Vulcan, în care s'a și cântat și dansat.

Pe poet l-a reprezentat Tit Morariu noul burșier al Societății; pe moșneag dl I. Henteș; muzica ocazională a fost scrisă de dl A. Bena.

Apoi s'a jucat piesa „Fântâna Blandusiei“ de V. Alecsandri, cu o fineață și precizie care a frapat toți. Dna Lucia Cosma și dsoara Hortensia Cosma au emulat să încante auditorul cu farmecul aparinței și jocului, reușind escelent. Dl Zaharie Bârsan, care a condus aranjamentul, a probat și de asta-dată că este un adevărat artist. Celelalte roluri au fost ținute cu succes de dnii dr. Ioan Giurgiu, Iuliu Enescu, N. Munthiu, Tit Morariu, Rebeș, N. Ganea și O. G. Simțion.

Publicul s'a depărtat foarte mulțumit..

Ultima informație.

Societatea corală „Carmen“ din București, sub conducerea dlui Kiriac, a sosit astăzi marți și mâine mercuri seara va da un concert.